

Helyi tanterv

Magyar nyelv 7-8. évfolyam

Az élethosszig tartó tanulás képességének és a sikeres életpálya-építésének kialakításához nélkülözhetetlen a tudás újraértelmezése, és a jó tanuló hagyományos jellemzőitől eltérő vagy azokat kiegészítő más személyiségjegyek kialakítása, erősítése.

A bevezetésre kerülő tananyagok újdonsága, a teljességre törekvő szemléletmód, komplexitás, az ismeretszerzés és képességfejlesztés arányának megváltozása, a széleskörű tudás birtoklása, a meglévő és az új ismeretekre való tudatos reflektálás, a tanulási-tanítási stratégiák sokféleségének biztosítása, az együttműködés előtérbe kerülése, a hatékony felkészítés a felnőtt szerepekre, az élethosszig tartó tanulásra, az önálló és csoportos kreatív gondolkodásra és cselekvésre.

A kompetencia alapú képzéseken az ismereteken alapuló, de a képességek, készségek fejlesztését, az alkalmazni képes tudást középpontba helyező oktatást értjük. Ez a tudás alapozza meg az életen át tartó tanulást, és teszi képessé az egyént életcéljai megvalósítására, a változó körülményekhez való alkalmazkodásra.

A Nemzeti Alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait. Miután a fejlesztési feladatok valamennyi évfolyamon megegyeznek, így pusztán a bevezetőben tüntetjük fel a kulcskompetenciákat és a kiemelt fejlesztési feladatokat.

Célok és feladatok:

A hatosztályos középiskolák számára készült tanterv folyamatosságot teremt az általános iskolák 5-6. osztályával, ám a koncentrikus tananyagépítkezést felváltja a linearitás elve. Ez a szerkezet lehetővé teszi, hogy a diákok a középiskolás tananyagot hat év alatt sajátítsák el, irodalmi ismereteik megalapozottabbak legyenek, gondolataikat megtanulják árnyaltan kifejezni, szövegértési képességeik fejlődjenek, a szöveg másodlagos jelentéseit is felfedezzék. Retorikai, kommunikációelméleti, stilisztikai ismereteik révén különböző műfajokban arányos, előrehaladó szöveget alkossanak.

A tananyag hat évre való arányos elosztása az utolsó középiskolai évben lehetőséget teremt az érettségire való, témakörök szerinti ismétlésre.

A hatosztályos tanterv a 7-8. osztály tananyagát beépíti a középiskolai kerettantervbe, a középiskolai kerettanterv logikáját (tematikus és kronologikus elrendezés) követve.

A 7-8. évfolyam tematikai egységeiben elsősorban a fejlesztési célok és követelmények a fontosak: a szövegértési és -alkotási készségek folyamatos továbbfejlesztése, az elméleti alapfogalmak biztos alkalmazása, a nyelvi-irodalmi elemzőkészség kialakítása.

A nyelvtan témakörökben hangsúlyosabb a szövegértési és -alkotási készségek fejlesztése.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok

funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulást, valamint a vele szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét. A tanuló folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt jelentések felismerésére, az ezekre adott reflexiókra és saját jól strukturált szövegek alkotására.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy erősíti a Kárpát-medencei magyarság nyelvi és kulturális identitását, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, fejleszti az etikai, erkölcsi ítélőképességet, megismertet más népek művészetével.

Az anyanyelvi nevelés további feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, eszközszerű használata elengedhetetlen a világról való tudás megszerzéséhez és a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független létező jelenséggént, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos alkalmazása során jön létre.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy erősíti a Kárpát-medencei magyarság nyelvi és kulturális identitását, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, fejleszti az etikai, erkölcsi ítélőképességet, megismertet más népek művészetével.

A hatévnyelvi képzés első szakasza még kapcsolódik az általános iskolai célokhoz és elvekhez. A 7–8. évfolyamon tovább folytatódik az ismeretek bővítése, a kompetenciák fejlesztése (azaz megerősítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése), és az érzelmi nevelés.

Ennek a tanítási-tanulási szakasznak a végére a tanulók biztos szövegértési készséggel rendelkeznek, szövegalkotási képességeiket folyamatosan bővíteni kell. Cél, hogy a 8. évfolyam végére a tanulók értőn alkalmazzák a nyelvi ismereteiket: értsék anyanyelvük szerkezetét, grammatikáját, össze tudják vetni anyanyelvük sajátosságait az általuk tanult idegen nyelv sajátosságaival. Ismerjék fel az adott kommunikációs helyzetet, ennek megfelelően az általuk tanult műfajokban, írásban és szóban helyesen és pontosan, a magyar nyelv szabályai szerint fejezzék ki magukat.

Tudják alkalmazni a digitális szövegalkotás és -befogadás módjait. Képesek legyenek saját véleményüket logikusan kifejteni, érvelni, s tanulják meg a toleráns nyelvhasználatot. Ezek birtokában tudnak a tanulók egymással együttműködni, csapatban és párban dolgozni, így tudják megérteni egymás gondolatait, és saját gondolataikat a lehető legpontosabban elmondani, megértetni másokkal. Ez teremt lehetőséget a személyiségük fejlesztésére, érzelmi nevelésükre is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók a magyar nyelv rendszerének további szintjeit ismerik meg. A nyelvi oktatás középpontjában továbbra is a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll. A tanult nyelvi szintek nyelvtani ismereteit a diákok a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban és az idegen nyelv tanulásában betöltött szerepük szerint vizsgálják. Ennek a tananyagnak a középpontjában a hangtan, a szóelemek és a szófajok állnak. A funkcionális nyelvhasználati ismeretek mellett többféle szövegépítő eljárással, kommunikációs technikával is találkozhatnak.

A nyelvoktatásban fontos szerepet kap az egyéni fejlesztés. A tanulás tanítása (elemző olvasás, kulcsszavak, lényegkiemelés, vázlatírás, gondolati váz elkészítése, szövegalkotás) a magyar nyelv és irodalom tanításának is lehetősége és feladata.

Fejlesztési követelmények:

- *Szövegértés-szövegalkotási kompetencia*
- *Európai azonosságtudat*
- *IKT kompetencia*
- *Énkép, önismeret*
- *Aktív állampolgárságra nevelés*
- *A kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés*
- *Életpálya-építési kompetencia*
- *A tanulási képesség fejlesztése*
- *Hon- és népismeret*
- *Énkép és önismeret*
- *Szociális, életviteli és környezeti kompetencia*
- *Hon-és népismeret*
- *Európai azonosságtudat-egyetemes kultúra*
- *Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés*
- *Testi és lelki egészség*
- *Felkészülés a felnőttléti szerepeire*

- *Szövegértés-szövegalkotás kompetencia*

A szövegértés fejlesztése az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés föltétele. A kellő mélységű szövegértés az alapja az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító olvasás. A szövegértéssel szorosan összefügg a nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú értelmezése. Ehhez elengedhetetlen az aktív és passzív szókinccs folyamatos gazdagodása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása.

A szövegalkotás képességének folyamatos fejlesztése kiemelkedően fontos feladat. Ez magában foglalja a köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezésmód kialakításán kívül a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítását. Az elsajátítandó műfajok köre a hétköznapi történetmondástól az olvasónaplóig, az érvelő fogalmazásig, a szóbeli felelettől a kiselőadásig terjed. Mindez többféle képesség együttes meglétét kívánja meg: élőszóban a helyes hangképzést, beszédleghzést, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök biztonságos használatát, írásban pedig a tanulási igényeknek megfelelő íráskészséget, rendezett, olvasható írást. Ezzel a szövegértés-szövegalkotási kompetencia fejlesztését teszi lehetővé.

- *A kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés*

A magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzethez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóknál kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megértése, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása. A fejlesztés része az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs műfajok kifejezőmódjának ismerete.

- *A tanulási képesség fejlesztése*

Az ismeretfeldolgozási technikák megtanítása valamennyi tantárgy együttes feladata, de jelentős szerepet kell vállalnia ebben a magyar nyelv és irodalom tanításának is. Például olyan szövegfeldolgozó eljárások megismertetésével, mint a lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiegészítés, jártasság a verbális és vizuális információ együttes kezelésében. A szellemi munka technikájának elsajátításához szorosan kapcsolódik a könyvtári munka megismertetése, tapasztalatszerzés a segédkönyvek, szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. A könyvtári gyakorlatnak ki kell terjednie a modern technológián alapuló információhordozókra is. A tanulási képesség fejlesztésének fontos állomása a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozása, illetve az ezek módszerébe való fokozatos bevezetés is.

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása kiemelkedő feladata az anyanyelvi nevelésnek. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a leíró nyelvtani ismeretek megszilárdítása, kezdetben a fölismerés és megnevezés, majd a fogalmi meghatározás szintjén, valamint a nyelv rendszerére vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonság az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak megláttatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is, így fejleszthető a szövegértés-szövegalkotási és idegen nyelvi kompetencia. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Értékelés:

Év eleji felmérés, írásbeli és szóbeli feleletek, írásbeli és szóbeli beszámolók, témazáró ellenőrző feladatlap, írásbeli és szóbeli szövegalkotás, az írásbeli fogalmazások szöveges értékelése, a kommunikációs helyzetgyakorlatok tanári és tanulói értékelése, kiselőadás, tollbamondás, helyesírási feladatlap stb.

Magyar nyelvből a 8. évfolyamon év végén a tanulók anyanyelvi ismereteit záró felméréssel kell mérni.

Alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei:

Tankönyv:

- tartalmazza a kerettanterv által kívánt új elemeket, módosulásokat
- jól strukturált legyen, kiemelésekkel segítse a tanulók tájékozódását
- vázlatértékű széljegyzetekkel súlypontoszon
- gazdag – személtető, értelmező, rendszerező szerepű – képtananyaga legyen
- a képzőművészeti alkotások lehetőleg színes kivitelezésűek legyenek
- az anyanyelvi tankönyv áttekinthető, rendszerező táblázatokat, szemléletes ábrákat, szellemes, kreativitást is igénylő feladatokat tartalmazzon
- felmenő rendszerű tankönyvcsalád tagja legyen lehetőség szerint

Tanulmányi segédletek, taneszközök

- a helyesírási szótárakat a könyvtár biztosítja
- a tanulmányi segédletek kiválasztásakor arra törekszünk, hogy a művészi élmény közvetítésének hagyományos és korszerű eszközei egyaránt segítsék kultúrákövetítő és érdeklődésébresztő munkánkat

7. évfolyam

Éves óraszám: 34 Heti óraszám: 1

Belépő tevékenységformák:

Kulturált nyelvi magatartás:

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése. Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése, alkalmazása elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából. Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek ismerete és tudatos alkalmazása. Részvétel irodalmi művek közös feldolgozásában, csoportmunkában, a társakkal és a tanárral való

kommunikációban. Az emberi érzelmet, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

A nyelvjárási változatok felismerése, az elfogadó attitűd, a másság iránti tisztelet erősítése. Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialógus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak biztos elemzése, értelmezése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismerése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése. A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk. Mondatátalakítás rokon és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban. A mondataalkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása. A szóalkotási módok ismerete, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képzéssel, összetétellel. Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése. Biztonság az egyszerű mondat központosításában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használatuk. A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknevek nehezebb eseteinek helyesírása. Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

Olvasás, szövegértés:

Minél teljesebb megértést biztosító néma olvasás, kifejező felolvasás; a szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel. Különböző műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének és jelentésének feltárása. A szövegelemző eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása. A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között, így erősítve a szövegértés-szövegalkotási kompetencia fejlesztését. Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozzanatok keresése és felfedezése irodalmi szövegekben. Kritikai gondolkodás fejlesztése: elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.

Szövegalkotás:

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban. Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz vázlat készítése és felhasználása a szóbeli előadáskor. Párbeszéd, érvelés az irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával. Cselekményvázlat, olvasónapló készítése önállóan. Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával. Epikus részletek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában, így fejlesztve az énképüket és önismeretüket.

Tanulási képesség:

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások felkutatása megadott témához. Beszámoló, fiktív tudósítás, újságoldal stb. készítése egy adott irodalmi alak

életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján. Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is. A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával, hogy képesek legyenek a kezdeményezőképeségre és a lehetőségeik kiaknázására.

A témakörök áttekintő táblázata

A nyelvtan óraszámai úgy értendők, hogy minden témakör kiemelt feladata az írásbeli és szóbeli szövegértés és szövegalkotás folyamatos fejlesztése.

Témakör neve	Javasolt óraszám
MAGYAR NYELV	
I. Szövegértési, szövegalkotási készségek felmérése, fejlesztése	6
II. Helyesírási készségek fejlesztése	5
III. Kommunikáció, digitális írásbeliség fejlesztése	6
IV. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés (hangok, szavak, szófajok, összetett szavak)	9
V. Könyvtárhasználat	1
Szabadon felhasználható órák – az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra.	7

Magyar nyelvtan	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	AJÁNLOTT TANANYAG
I. Szövegértési, szövegalkotási készségek felmérése, fejlesztése	
Olvasási stratégiák	A szöveg és kép összefüggése
A szövegfeldolgozás módjai	
Jegyzetelés	
Vázlatírási technikák	
II. Helyesírási készségek fejlesztése	
Helyesírási alapelvek	Helyesírási szótárak és ellenőrző programok Az internetes szövegek helyesírása Eltérés a helyesírási normától, ennek stílusbátása
A szavak elválasztása és a szótagolás	
Az ige helyesírása	
A tulajdonnév, köznév, melléknév helyesírása	
A j-ly a szavakban	
A mássalhangzók hangkapcsolódási törvényszerűségei	
Egybe- és különírás szabályai	
Írásjelek, központosítás, idézés, dátum	
Idegen szavak helyesírása	

III. A kommunikáció, a digitális írásbeliség fejlesztése	
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	A formális és informális beszédhelyzetekben való viselkedés Megszólítások, magázódás, tegeződés, a kapcsolattartás formái A gesztusok és viselkedés, gesztusok és kultúrkörök A médiafüggőség, a virtuális valóság veszélyei A reklámok hatása nyelvhasználatunkra Az internet mint hiteles adatforrás; plágium; adatvédelem
A személyközi kommunikáció	
A nem nyelvi jelek	
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	
IV. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés – hangok, szavak, összetett szavak	
A nyelv mint jelrendszer	A jelnyelvek (pl.: a siketek jelelése) Fonémák más nyelvekben. A magyar fonémák összevetése a tanult idegen nyelvek fonémáival A hangok hangulata, hangszimbolika A tőtípusok, illetve a toldalékok meghatározása, grammatikai funkcióik
A nyelvi szintek	
A magyar nyelv hangrendszere	
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	
V. Könyvtárhasználat	

Témakörök

TÉMAKÖR:

I. Szövegértési és szövegalkotási készségek felmérése, fejlesztése

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Különbféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása
- A szövegtípusok műfaji, retorikai és stilisztikai jellemzőinek megismerése, áttekintése
- A megtanult szövegtípusok jellemzőinek felismerése és alkalmazása
- Az olvasmány-feldolgozási stratégiák gyakoroltatása
- Reflektálás a szöveg tartalmára
- Helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak és a szövegtípusoknak megfelelő hagyományos és digitális szövegszerkesztési szabályok átisméltése
- Az önálló tanulási és ismeretszerzési képesség fejlesztése hagyományos és digitális források, eszközök használatával

FOGALMAK

vázlat, felelet, elbeszélés, leírás, jellemzés, kiselőadás

TÉMAKÖR:

II. Helyesírási készségek fejlesztése

JAVASOLT ÓRASZÁM: **5 óra**

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- a szövegalkotás során alkalmazza a tanult helyesírási és szerkesztési szabályokat, használja a hagyományos és a digitális helyesírási szabályzatot és szótárt
- az egyéni sajátosságaihoz mérten tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű javításokkal alkot szöveget

TÉMAKÖR:

III. A kommunikáció, a digitális írásbeliség fejlesztése

JAVASOLT ÓRASZÁM: **6 óra**

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikáció jellemzőinek tudatosítása, hatékony alkalmazásának fejlesztése
- A kommunikáció tényezői
- A kommunikációs célok és funkciók
- A kommunikáció jelei
- A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusa
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályai
- A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése
- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció nem nyelvi jeleinek alkalmazása mindennapi helyzetekben
- A kommunikációs zavar felismerése, néhány megismert korrekciós lehetőség alkalmazása
- A szövegértési készség fejlesztése
- A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- A közéleti megnyilatkozás alapjainak elsajátítása
- Az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése

- Az önálló tanulási és ismeretszerzési képesség fejlesztése hagyományos és digitális források, eszközök használatával
- A tömeg- és digitális kommunikáció jellemzőinek megismerése
- Vita- és érvelési kultúra elsajátítása
- A közéleti beszédformák (felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd) felismerése és alkalmazása

FOGALMAK

kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás); kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai funkció, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák);

TÉMAKÖR:

- IV. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői a nyelvi elemzés (hangok, szavak, szófajok, összetett szavak)

JAVASOLT ÓRASZÁM: 9 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése
- A nyelvi elemzőkészség fejlesztése
- A beszédhangok képzésének megismerése, csoportosításának alapjai
- A szó elsődleges jelentésének, illetve a metaforikus jelentésnek elkülönítése, tudatos alkalmazása
- A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése
- A főbb szóalkotási módok (szóösszetétel, szóképzés) ismerete
- Digitális és papíralapú iskolai helyesírási segédeszközök: szótárak és szabályzatok és helyesírási portálok önálló használata

FOGALMAK

nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); hangalak és jelentés szerinti szócsoportok, jelentésmező

TÉMAKÖR:

- V. Könyvtárhasználat

JAVASOLT ÓRASZÁM: 1 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A könyvtárak típusai és felépítése
- Megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken
- Az információ keresésének, gyűjtésének alapvető technikái

- A szövegek sajátosságainak megfigyeltetése, főbb fajtáinak tudatosítása: lineáris és nem lineáris, hagyományos és digitális szövegek
- Digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata

FOGALMAK

könyvtár, katalógus, digitális adattárak, hagyományos és digitális szövegek

Magasabb évfolyamra lépés feltételei

- Az ismert tömegkommunikációs szövegműfajok megkülönböztetése.
- Alapvető leíró nyelvtani ismeretek.
- Kérvény és önéletrajz írása.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK ÉS MUNKAFORMÁK 7–8. ÉVFOLYAMON

A pedagógia tudománya nagyon sok és sokféle tanulási és oktatási stratégiát ismer. Az oktatás meghatározó eleme azonban maga a tanár (McKenzie-jelentés, 2007.) A tanár személyisége, szerepéről szóló tudása és ars poeticája, szakmai-módszertani felkészültsége, az általa tanított gyerekek adottságai, érdeklődésük, felkészültségük, az iskola szakmai-pedagógiai elvárásrendszere határozza meg, hogy a tanár egy osztályban milyen tanulásszervezési módokat, oktatási módszereket, munkaformákat választ.

A tanár tanít: ismereteket ad át, ezáltal hagyományt örökít, értékeket közvetít. A tanár irányít: tanulási folyamatokat, differenciálást, tehetséggondozást. A diákokkal, illetve az irodalmi művekkel való folyamatos párbeszéd révén irányítja tanítványai iskolai érzelmi nevelését. A tanár nevel és fejleszt: kompetenciákat, személyiséget. A tanár segít: segíti a diákokat a kognitív struktúrák kialakításában, az olvasási stratégiák elsajátításában, az önálló értelmezések létrehozásában. Segíti tanítványait az egyéni, illetve a csapatban végzett, együttműködésen alapuló munkavégzés képességének kialakításában. Segíti a diákokat abban, hogy felismerjék az irodalom örökérvényű alkotásainak folyamatosan változó jelentését, a jelentések megalkotásában a hagyomány és a befogadó szerepét.

Tanítási-tanulási stratégiák

Ez az összetett tanárszerep indokolja, hogy ne egy kitüntetett stratégia uralja a magyar nyelv és irodalom tanítását. A tanár a tananyag típusához, illetve az általa tanított diákközösséghez, iskolája programjához és technikai felszereltségéhez igazítva választhat több oktatási stratégia közül. A hagyományos, tanárközpontú oktatási, tanulási stratégiákat javasolt bizonyos tananyagrészekre szorítani: korszakok, korstílusok, filozófiai irányzatok stb. A tananyagok feldolgozásában döntően a tanulóközpontú, kooperatív munkaformák alkalmazása javasolt. Fontos, hogy a tanórák változatosak, s ezáltal is motiválók legyenek.

A hatévnyolamos képzés első szakaszában (7–8. évfolyam) évében a játékosítás és a kooperatív tanulási-tanítási módszerek mellett az önálló tanulási módszerek kialakítása javasolt (önálló kutatómunka, beszámoló készítése, előadása, önálló jegyzetelés tanulása, tanulási módszerek tanítása).

Tanulásszervezési módok

Javasolt tanulásszervezési módok: a gamifikáció, a hagyományos játékok adaptálása, illetve a digitális játékok felhasználása, létrehozása a tananyag feldolgozásában. A reflektív és interaktív módszerek alkalmazása (szakaszos olvasás, kooperatív csoportmunkák, projekt munkák, drámajátékok, újságszerkesztés, stb.) a gyerekek motiváltságát növeli. A tanárközpontú és a diákközpontú, az „analóg” (egy munkafolyamat uralja az órát) és a digitális módszereknek (IKT-alapú, párhuzamos munkafolyamatok) összekapcsolása egy órán belül is lehetséges. A frontális tanításnak is van létjogosultsága, ha az nem uralja az egész tanítási folyamatot.

Fontos szerepe van az osztálytermen kívüli tanulásnak (színház- és múzeumlátogatás, könyvheti események, stb.), egyes tanulási-tanítási munkaszakaszban a jelenség alapú oktatásnak, azaz a különböző tanulási területek összekapcsolásának.

Oktatási módszerek

Az oktatási módszerek közül javasoltak: az előadás, a magyarázat, az elbeszélés, a játékosítás, a szerepjátékok, házi feladatok. Digitális és hagyományos szótárak, szakirodalmi művek használata (Szimbólumtár, Szinonima szótár, A magyar nyelv értelmező szótára, stb.).

Munkaformák

A munkaformák közül a frontális osztálymunka használata mellett elsősorban a páros munka, a csoportmunka, az egyénre szabott (individualizált) munkaforma és a differenciált tananyag-feldolgozás javasolt.

8. évfolyam

Évi óraszám: 37, heti óraszám: 1

Belépő tevékenységformák

Kulturált nyelvi magatartás

Tájékozódás az alapvető tömegkommunikációs műfajokban; a tömegkommunikáció szerepének és hatásának fölismerése. Együttműködés a beszédpartnerekkel, a másik ember közlésének egyre pontosabb felfogása a mindennapi helyzetekben, képesség az önellenőrzésre a kommunikációs magatartásban. Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása. A nyelvváltozatok szókészletének tudatos használata a különféle kommunikációs helyzetekben - a nyelvi illemnek megfelelően. Együttműködés a társakkal például szituációs vagy szerepjátékban.

Szövegértés

A gyakoribb tömegkommunikációs műfajok elemzése, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek fölismerése, megnevezése, értékelése tanári segítséggel. A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú. Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, önálló megfogalmazása. A művészi kifejezésmódok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése. Az adott műhöz kötődő kifejezésmód néhány jellemzőjének értelmezése, értékelése a szükséges fogalmak használatával az egyéni vélemény néhány szavas megfogalmazásával.

Szövegalkotás

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában. Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás-, és nyilvánítás árnyalt kifejezésmódjainak ismerete és használata. Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével. Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával. Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

Tanulási képesség

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével. Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése. A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete

Mondatelemzési jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése. A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása. A mondattani és nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása a szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokban. Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása. A helyesírás értelem tükröztető szerepének belátása és felhasználása. Tájékozottság a magyar nyelv életére vonatkozó alapvető nyelvtörténeti tényekről, a magyar nyelv jellemző sajátosságairól (nyelvtípusáról). Igény a magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítására. Tájékozottság a tanulók nyelvhasználatában előforduló nyelvváltozatok nyelvhelyességi kérdéseiben.

Az irodalom és az olvasó kapcsolata

Vizsgálódás a népszerű irodalom műfajaiban: a lektúr, a krimi hatáskeltő eszközeinek megismerése. Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemek szempontjából. Toposzok, sémák és sablonok fölismerése és szerepének értékelése a szórakoztató irodalmi és filmalkotásokban. Különféle olvasók véleményének, attitűdjének fölismerése az elemzett művekben. A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

Az irodalmi kifejezésformák sajátosságai

A szöveg hangzásának és írott képének összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása. A képversnek mint sajátos formának megismerése és értelmezése. A művészi kifejezésmódok, stílusesszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése. A megismert műfajok, stílusalakzatok, szóképek megnevezése, jellemzése példákkal. A magyar irodalom nagyobb korszakaira vonatkozó ismeretek önálló összefoglalása. Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésfelvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban. Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében. Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között - más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával. Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete. Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földidézése az alkotók életrajzából. Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre. Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása. Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése. Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társzművészetek eszköztárának bevonásával.

Magyar nyelv

TÉMAKÖR	ÓRA
A tömegkommunikáció	4
Az összetett mondat	10
A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése	8
Helyesírási ismeretek	5
Kitekintés a magyar nyelv életére	4
Szövegműfajok és kifejezési formájuk	2
Könyv és könyvtárhasználat	1
Szabadon felhasználható órakeret	3
Összesen:	37

A szabadon felhasználható órakeretet a dolgozatírás, javítás munkáira és az év végi összefoglalásra fordítjuk.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv szerkezete és jelentése	Órakeret 48 óra
--	--	----------------------------

<p>Előzetes tudás</p>	<p>Szótő, toldalék: képző, jel, rag, összetett szók; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmások, igenevek: főnévi, melléknévi, határozószói igenév.</p> <p>Mondatfajták típusai, használatuk.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal. A mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban.</p> <p>A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.</p> <p>A viszonyszók és mondatszók funkcionális szerepének megismertetése.</p> <p>A szóalkotási módok megismertetése.</p> <p>A modalitásnak (a mondatfajtáknak) megfelelő akusztikai eszközök tudatosítása.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták, szövegszervező ereje.</p> <p>Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban.</p> <p>Szószerkezetek típusai, fajtái: mellérendelés, alárendelés.</p> <p>A szószerkezetek és a mondatok megalkotásában szerepet játszó viszonyszók és mondatszók.</p> <p>A szószerkezet típusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk.</p> <p>A fő mondatrészek szerepének és mondatbeli viszonyainak, a hozzájuk kapcsolódó vonzatok jellemzőinek tanulmányozása.</p> <p>Fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok.</p> <p>A szóösszetételek típusai, jelentésük változása, helyesírási szabályai.</p> <p>A szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás-képzéssel, összetétellel.</p> <p>Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció, a vizuális közlések felépítése.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> a tanult idegen nyelv szóalkotása.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat.
	Egyszerű és összetett mondat; tagolt és tagolatlan mondat; minimális és bővített mondat; alárendelő és mellérendelő mondat.
	Mondatrész, alany, állítmány, jelző (minőség, birtokos, mennyiség), határozó (idő, hely, mód, társ, eszköz, állapot).
	Szószerkezet, mellérendelő és alárendelő szószerkezet.
	Viszonyzó, névelő, kötőszó, névutó, partikula, segédige, igekötő.
Mondatszó, indulatszó, módosítószó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv állandósága és változása	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A nyelv változó jelenség. Szótárhasználat, szókincsünk változásai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai és korábbi nyelvállapot különbségének felismertetése. A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése, értelmezése különböző régi és mai szövegeken.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegeken. A nyelvi változás bizonyítékainak értelmezése különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon.</p> <p>Nyelvhasználatunk, a környezetünkben lévő nyelvváltozatok néhány jellemzőjének megfigyelése, megnevezése.</p> <p>A Magyarországon élő nemzetiségek nyelve, nyelvhasználata.</p> <p>A szókincs változása: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása.</p> <p>A magyar nyelv eredete (finnugor rokonság), helye a nyelvek között. Nyelvünk agglutináló (ragasztó) jellegének bizonyítékai példákkal.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyarság történetének kezdetei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> régi és új stílusú népdalok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvváltozat, nyelvcsalád, uráli nyelvcsalád.	

Fogalmak

Összetett mondat: mondat egész, mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat.

Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.

A magyar nyelv szórendje.

Egyenes és függő idézet.